Arzuwhana / hekaýa

Category: Hekaýalar,Kitapcy
написано kitapcy | 22 января, 2025
Arzuwhana / hekaýa

АРЗУВХАНА

Шол йыл какам нәме үчиндир агам икимизи оба, энемлере хемишекилери ялы томсуң икинҗи айында дәл-де, биринҗи айыныңам башында алып гитди. «Бош вагтыңызы шәхерде сөв-сөв сырып йөрмән, обада, зәхметиң ичинде гечирсеңиз, өзүңизе говы бор» дийибем, Ашгабатдан Теҗене барянчак, шол бир сөзүни телим гайталады. Эдил, оба етип баряркагам, яшылҗа биринҗимизиң ролундан тутуп отуршына, ызкы отургычда, сурата дүшҗек ялы болуп, дикгерилипҗик отуран агам икимизе тарап гаңрылып: «Я, кын гөрйәңизми, ичиңиз гысямы бәрде?» дийибем сорады. Биз ерли-ерден: «Ёк-да-ёк» болушанымыздан соң ынҗаландыр-да, гайдып сесини чыкармады.
Мениң оба барып, ол ериң ягдайы билен өвренишмәм бирбада кынрагам болса, чага оюнларының арасында шәхер дурмушы ятдан чыкар гидерди. Йөне, мениң яңкы ялыҗак, чага гөзяшларының соңлугы билен гөзлеримде башга-башга себәплере гөрә пейда болҗагы велин, асыл, ядыма-оюма-да дүшенокды…
Баранымыза яңы бир хепде – он гүн дийленде, обада агроном болуп ишлейән Азат какамың маслахаты билен агам икимизи Җуманяз аганың бригадасына, пагта гатнап башламалы этдилер. Элбетде, муңа какамың эдил, шәхере уграҗак болуп дурка Азат какама йүзленип: «Зәхметиң ичиндерәк болсалар говы бор» диен сөзлерини телим ёла гайталамагының тәсир эдендиги дүшнүкли зат. Гараз, шейдип, томускы дынч алышымызың соңкы ики айының ыкбалы чөзүлди дуруберди.
Җуманыяз аганың пагта мейданы обадан гаты бир узак болмаса-да, дайханлары йөрите автобус билен гатнадярдылар. Адымызың «дайхан» дийип тутулляндыгына дагы агам икимиз монча болярдык. Шәхерден геленимизи гөз өңүне тутяндыр-да, Җуманыяз ага бизе кән бир аграм салҗак болубам дурмазды.

Чага үчин оба дурмушының өзүне чекйән тарапы дийсең кән. Бизем шол дурмушың хезилликлери билен кемсиз өвренишиберипдик. Йөне, дуйдансыз дөрән ягдай мениң «оба дурмушымы» дүйпгөтер үйтгетди отурыберди. Өзүме геңешмән, ниреден, хайсы тарапымдан гелҗегини дуйдурман, бир дуйгы пейда болды-да, чага йүрегимиң оррук-ортарасында месген тутуп, достларымдан, гараголлуклардан четлешдирди гояйды. Ол дуйгыны нәхили атландырсамкам? Ялан сөзлемәйин, өзүм-ә шол вагтам оны «сөйги» дийип атландырярдым, хәзирем шоңа башгача гарамага богнум ысҗак дәл. Орта мекдебиң яңы бәш йылыны арка атан огланҗыкда-да бир сөйги болармы диймегиңиз мүмкин. Болян экени. Белки сөйги дәлдир, йөне, шоңа меңзеш бир зад-а болян экени.

Умуман-а сөйги, онуң нәмедиги, нәхили болмалыдыгы барада чынлакай пикир эдендиринем өйдемок ол вагтлар. Онсоңам ол дуйгыны өзүм чагырып гетирмәндим-ә. Өзи гелипди. Ёгсам, өзүм билен дең-душ, яңы ачылып гелйән гунча ялыҗак гызлар барка, Дурды Кериң өзүмден телим яш улы гызы Айнабады сөермидим? Нәдейин, бирхили-бирхили болды-да, иң улы аял доганым билен яшытдаш гыза хырыдар чыкдым отурыбердим.

Тәзе карта гечилип, хер киме отамалы кеши пайланып берленде Айнабат билен бир ерден дүшҗек болуп башагай болуп йөршүм шу гүнки ялы ядымда. Җуманыяз ага бир гырадан: «Халлы, гир шу кеше, Дөнди, сенем гир шу кешден, гапдалкы ики кешем чагаларыңа, Җүмми, Эҗев, гириң сизем шу ерден…» дийип, ала-гох болуп униграр велин, менем: «Хачан Айнабада гезек етеркә» дийип, майыны пейләп, онуң аягына чолашып йөрендирин. «Айнабат, гир шу ерден» дийдиги, сокулмалы-да гапдалына. Йөне ичиңи якайын диен ялы, Җуманыяз ага хер гезек Айнабада гезек геленде үч-дөрт гызың адыны биле тутуп гойберер велин, ене-де араңа ики-үч кеш дүшер дуруберер. Шоңа-да кайылдым. Чүнки бендиван гөзлерим бир пурсатлык өвсен ышк елиниң зарбына сүзүлйәрди о гүнлер. Гушлук я гүнорта чайына чыкыланда Айнабадың йүзүне, бойнуна саран ак яглыгыны чөзенде гүн гөрмейән ал яңакларының тәсин булдурайшыны, ябың гырасында гызлар билен ковалашып, хер-хили оюн эдишини хөвес билен сынламакдан алян леззетими хич бир «улы сөйгә-де» чалышҗак дәл.

Гараз, сөйдүм. Чага йүрегим, чага калбым билен, улы адам болуп

сөйдүм.
Бу дуйгымың Айнабадың өзүне әшгәр боланы-болманы билен гызыкланмагыңыз мүмкин. Догрусы, шон-а өзүмем билемок.
Умуман, сөйги диййип, улы ат берсемем, бу дуйгының гелҗеги барада бирҗик-де пикирленмедик боларлым, сөйгиң үчин гөрешмели, гызың гөвнүни авламалы, өйленмели, той тутмалы диен ялы пикирлери шол вагтлар келләмде айланымам ядыма дүшенок. Йөне, бир дүшнүксиз дуйгының өзүми шоңа тарап дартып, чага йүрегиме ыза берйәнини-хә билйән.
Бир гүнем гөкдәки дилегим ерде говушды. Айнабат билен кешимиз биле дүгшди. Дийсең алчак гыз болансоң онуң билен деррев дил тапышдык. Бир яман ери — ише гезек геленде онуң эли дийсең чаласынды. Шонуң үчинем ол эсли ере барансоң ызына гайдып, мениң кешими-де оташмалы боларды. Гараз, онуң билен мазалы өвренишдик. Шол гүн мен оңа хемише билерәк кеш алмагы теклип этдим. Җигиси ялы чага бойнуны буруп дурса нәтсин, гөвнүне зат гетирмән, йылгырды-да: «Бор, җигим» дийди.
Бирбада «җигим» сөзүниң астындан чыкыбилмән, егшерилип кән гездим. Йөне, соңлугы билен оңа-да өвренишдим. Инди биз онуң билен эртирден агшама ченли айрылышамызокдык. Йөне, яман ери, онуң «җигим» диймеси галанокды.
Шейле гүнлериң биринде Айнабат Ашгабада, университете окува гидермен болды. Догрусы, бу хабары илки билен Айнабадың өзүнден дәл-де, чайчымыз Огулгурт дайзадан эшитдим.
— Хава, җигим, ене сынанышыб-а гөрҗек — диййип, бу хабары Айнабадың өзи-де тассыклансоң-а дүнйе-әлем гапышды. Кәтменими кесе ятырага-да дуран еримден ашак чөкдүм. Гөзүмиң яшаряныны билйән. Бир затлар диййҗек болдум, дамагым долды. Гүрләбилмедим.
Ягдайымы аңандыр-да, Айнабадам сөенип дуран пилини шол дуршуна дикип гойды-да, гелип, гашымда гонды. Якымлыҗа эллери билен башымдан сыпалады:
— Нәме, Шөхрат җан, гынанайдыңмы?
Җогаба ягдайым болмады. Ики дызымы гуҗаклап отурышыма маңлайымы дызыма дирәге-де, «хоркулда» тутдурайдым. Тә, ичими эгисйәнчәм, Айнабадам сесини чыкарман, башымы сыпап отурды. Онуң «өвренишендир, хөврүгендир» диййип, пикир эдйәнини билйән.

Нәбилсин, юмрук ялы чаганың ышк деңзинде дуйдансыз гопан тупана хопугып, перят эдйәнини. Мазалы ичими эгсип, тозан сиңен аяларым билен гөзүмиң яшыны сүпүрдим-де, башымы галдырдым. Шонда илкинҗи хемем иң соңкы гезек Айнабадың овадан гөзлерине диканлап середип гөрдүм. Олам аглан экени. Мениң ялы сөйгүси күкрегине сыгман дәл-де, болуп отурышыма дөзмән гөзлерини яшлапдыр.

— Ханы, җигим, аглап болан болсаң, гөвнүм үчин, йылгырыбам бер. Мени бейдип, гынандырып гойберме-дә, окува.

Өзүме зор салып йылгыран болдум. Бар гүйҗүми җемләбем, хәлиден бәри ичими йыртып барян совалымы бердим.

— Хачан гидйәң?

— Биригүн.

— Эртир ише гелйәңми?

Айнабат мәхирден долы гөзлерини гөречлериме дирәп, яңагымдан сырыгып барян яш дамҗасыны якымлыҗа аясы билен сүпүрип отурышына башыны яйкады.

Менде келләми ене-де дызыма тарап гойберәймекден башга алач галмады. Йөне бу гезек кән агламан көшешдим.

Шондан соң Айнабадам еринден турды-да өз кешине гечди. Менем кәтменими ерден галдырып ише башладым. Шондан соң эсли вагтлап сесимизи чыкарман ишледик. Диңе өйләнаралар, ахыркы кешимизи дынып баряркак Айнабада хабар гатдым.

— Айнабат, Ашгабатдан гелеңсоң ише чыкармың?

Мениң бу сорагыма Айнабат чалаҗа йылгырды.

— Ай, Шөхрат җан, о затлар несибә баглы. Йөне, окува гирсем-гирмесем, ене гелиб-ә гидерин.

Мен сесими чыкарман пикире чүмдүм.

— Шөхрат җан, сенем: «Доганым окува гирсин» дийип, дилегде болавергин, хошмы? — дийип, Айнабат ене-де маңа назарыны дикди. Мен баш атдым. Дашымданам эшидилер-ешидилмез эдип: «Бор» дийдим.

Шол гүнүң эртеси Айнабат ише чыкмады. Асыл, гөрүп отурсам бизиң бригадамыздан үч-дөрт гыз дагы гидәен экени окува.

Айнабат барка хезиллик болуп гөрнен дайханчылыгыңам гызыгы гачды. Отурсамам гөз өңүмде Айнабат, турсамам. Өзем гөзүме середип йылгырып дуршуна: «Шөхрат җан, мениң окува гирерими

дилегин» диййәр.
Дайханчылыкда «дынч гүни» дийлен зат болмаса-да, энем бизи хепдеде бирки гүн өйде алып галарды. «Ишем ишдир велин, ойнабам бир кейпден чыксынлар-а» диерди. Шейле гүнлерде обамызың гүндогар четиндәки яба – «Гоша көпри» дийилйән ере сува дүшмәге гидердик.
«Гоша көприниң» янында, эдил, ябы гыратлап салнан, кимден, хайсы дөврүден галандыгы белли болмадык көнеҗе там барды. Огланҗыкларың арасында-да: «Шол тамың үстүне чыкып, нәме дилегиң болса диләп, сува бөксең, ислендик дилегиң кабул болярмыш» диен гүррүң барды. Йөне ол тамдан бөкмек үчин уллакан гайрат герекди. Биринҗиден-ә онуң үстүңе чыкмак кын. Чыкаңсоңам шол бейикликден сува бөкәймек хер киме башардаянок.

Гепиң келтеси, чыкдым менем бир гүн сандыр-сандыр эдип, шол җайың үстүне. Ичимденем… Айнабадың окувдан йыкылып, чалтрак ише чыкарыны диледим. Гөзүми юмубам: «Өлсем-өлейин, галсам-галайын, Алла җаның оглы болайын» дийип, урдум өзүми сува.
Эртеси гүнден башлабам Айнабадың ише чыкарына гарашып уградым.
Гүнлер гечип дурды. Йөне, Айнабатдан хич-хили хабар болмансоң соңабака «Арзув эдилйән җайың гудратына» мүңкүрлик эдип уградым. Кәте-де отурып-отурып: «Я, гөзүми юмуп бөкенимденмикә?» диййән. Пикирленип-пикирленибем шол җайдан ене бир гезек бөкмели диен нетиҗә гелдим. «Шу екшенбеде гидерин» дийип йөркәмем, ишдешлеримизиң арасында: «Айнабат окувдан йыкылып гелипдир» диен хабар яйрады. Бу хабары эшиденимдәки болшумы бир гөрседиңиз. Хем бегенйән, хем арзув эдилйән җайың «гудратына» хайран галян.
Йөне, нәме үчиндир Айнабат вагты билен ише чыкмады. Аялларың: «Хер йыл йыкылып геленсоң шейдйәр, эсли вагт өйүнден чыкман ятяр» диен ялы хышы-вышы гүррүңлерини эшиденимден соңам өз янымдан «эден ишиме» өкүнип уградым. Өз бәхбидиме чапандыгым, онуң арзувлары барада пикир этмелидирем өйтмәндигим үчин ахмыр этдим. Йөне Айнабадың ене-де ише чыкҗакдыгы, онуң билен гызыклы-гызыклы гүррүңлер эдип, биле ишлеҗекдигимиз барадакы сүйҗи пикирлер билен өзүми көшешдирдим.

Айнабат ахырсоңы ише чыкды. Йөне, гаты гич чыкды. Себәби томускы дынч алыш мөвсүми тамамланып барярды.
Айнабат өңки Айнабат дәлди. Йүз-гөзлери солуп, мәхри өчүшен ялы болупдыр. Өнкүҗе шадыянлыгындан нам-нышан галмандыр-да, хич ким билен дегишип-гүлүшҗегем боланок.
Шондан бәш-үч гүн гечип-гечмәнем, оба какам барды-да, агам икимизем шәхере алып гайтды. Йөне, какам бармаздан бир гүн өң ишден галып, шо-ол, «арзув эдилйән җайың» үстүнден ене бир гезек бөкүп гайтдым. Гара чыным биленем индики йыл Айнабадың окува гирерини диледим. «Өлсем-өлейин, галсам – галайын, Алла җаның оглы болайын» дийибем бөкдүм ашаклыгына. Өзүмем, гөзүми юмман бөкдүм.

* * *

Оба, энемлере соңам кән барып гайтдым. Көне йүзлериң көпүси болмаса-да, дең-душларым билен гөрүшмек, чагалыгы ятлашмагам улы леззет.
Бир гүнем чагалык достларымың бири билен огланлык йылларымызын гечен ерлерине айландык. Догрусы, өңкүҗе, гөз өңүмде галан затларың көпүси үйтгәпдир. Тәзе-тәзе ерлер өзлешдирилипдир. Йөне, чагалык ятламаларымың көпүсиниң ёкдугы йүрегимиң бир ерлеринде якымсызҗа үнҗи дөретди. Эсасанам, «Гоша көприниң» янында, яба янашдырылып гурлан, «арзув эдилйән җайымызың» ериниң бошап галандыгыны гөрүп, эрбет гыйылдым. Хамана шол боланлыгында, үстүне чыкага-да, чагалыгымың гайтарылып берилерини арзув эдип, буз ялы сува өзүми урсам, алысларда галан йыллара доланайҗак ялы, арзув эдилйән җайың гугарып галан ерини сынлап, бойнумы буруп дуршума-да Айнабат ядыма дүшди. Угруны тапып, янымдакы обашадашымдан ол барада сорадым. Ол бираз пикирленип дурды-да:
– Хо-ол, Дурды кериң гызы Айнабатмы? – дийди.
– Хава. – Җогаба гарашып дуршума илкинҗи гезек сөз айдан гызындан гелҗек хабара гарашян җахыл ялы толгунян. – Биле Җуманыязың биргадында ишләпдиг-ә – диенимде сесимем сандырап гиден ялы болды.
– Билйән, ядымда. Ол мекдепде мугаллым болуп ишлейәр.
Йүрегим гиңәп гитди. Ене-де «арзув эдилйән җайымызың» бошап галан ерине серетдим. Йөне бу гезек ахмыр билен дәл-де,

буйсанч билен серетдим.
«Саг бол, огланлык ятламаларымың бир пурсаты. Чага йүрегимден эден дилегими бош гойманыңа саг бол, арзувханам!»

Мырат ХУДАЙГУЛЫЕВ.

Hekaýalar